

Jednym Głosem

Kwartalnik Rzecznika Praw Pacjenta dedykowany wszystkim, którym dobro psychiatrii leży na sercu

Rzecznik Praw Pacjenta
w służbie polskiej psychiatrii

Media przyjacielem psychiatrii
– śniadanie prasowe

Ochrona zdrowia psychicznego
Prawny punkt widzenia

BIURO RZECZNIKA PRAW PACJENTA

Rzecznik Praw Pacjenta

Bartłomiej Chmielowiec

Zastępca Rzecznika Praw Pacjenta

Grzegorz Błażewicz

Dyrektor Generalny

Jarosław Fiks

DEPARTAMENT DO SPRAW ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Dyrektor: Grzegorz Saj

Specjalista: Ewa Chojnacka, Magdalena Wróbel-Pawelec

Wydział Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego I

Naczelnik: Jarosław Malik

Starszy Specjalista: Barbara Olszowy

Wydział Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego II

Naczelnik: Anna Panufnik

Starszy Specjalista: Agata Jasińska

RZECZNICY PRAW PACJENTA SZPITALA PSYCHIATRYCZNEGO

1. Województwo dolnośląskie

Barbara Szajnocha

Bogdan Chudziński

Izabela Rucińska

Halina Zdral

Mateusz Kępa

2. Województwo kujawsko-pomorskie

Mirosława Kałdowska

Sebastian Sobierajski

Iwona Jagas

3. Województwo lubelskie

Jacek Jaworski

Kamil Lewko

Justyna Dąbrowska

4. Województwo lubuskie

Jolanta Balcerzak

Krystyna Grochmalska

Anna Taraszka

5. Województwo łódzkie

Joanna Zdanowicz

Małgorzata Staśkowiak

6. Województwo małopolskie

Małgorzata Koziół

Agata Jakubowska

7. Województwo mazowieckie

Magdalena Głowacka-Ludwiczak

Andrzej Nawrocki

Tomasz Witkowski

Maria Gałczyk-Wojciechowska

8. Województwo opolskie

Danuta Rucińska

Liliana Widawska-Szymków

9. Województwo podkarpackie

Mariola Biruś

Dorota Bobko

Beata Oleniacz

10. Województwo podlaskie

Lidia Smyk

Martyna Bagińska

11. Województwo pomorskie

Kamila Jakóbowska

Michał Kamiński

Dorota Marcinkowska

12. Województwo śląskie

Stanisław Frydrychowicz

Marek Zimnal

Adriana Hajdarowicz

Magdalena Stasiak

Dominik Miedziak

Arkadiusz Warzycha

13. Województwo warmińsko-mazurskie

Anna Bejnar

Ewa Górko

Dorota Ciruk

14. Województwo świętokrzyskie

Beata Matulińska

15. Województwo wielkopolskie

Magdalena Popiołek

Dominika Opała

16. Województwo zachodniopomorskie

Barbara Lipecka

Wojciech Martyna

Dane kontaktowe wraz z wykazem podmiotów, w których pełnią funkcję Rzecznicy Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, znajdują Państwo na stronie Rzecznika Praw Pacjenta pod adresem: <https://www.rpp.gov.pl/o-biurze/rzecznicy-praw-pacjenta-szpitala-psychiatrycznego/>

Szanowni Państwo!

Z przyjemnością oddajemy do Państwa rąk pierwszy numer czasopisma „Jednym Głosem”. Chcemy, aby była to przestrzeń spotkania, dialogu i wymiany poglądów przez osoby, których życiowe i zawodowe drogi krzyżują się w szpitalach i w oddziałach psychiatrycznych: pacjentów i ich rodzin, profesjonalistów pracujących na rzecz i wśród osób z doświadczeniem kryzysu psychicznego, przedstawicieli mediów oraz pracowników urzędów i instytucji działających w obszarze ochrony zdrowia psychicznego.

Zapraszamy do rozmowy o prawnych, praktycznych i ludzkich aspektach psychiatrii, o potrzebie wzajemnego zrozumienia i zbliżenia tych środowisk, a także do wymiany ważnych dla nas wszystkich informacji. Chcemy mówić tytułowym jednym głosem. Głosem osób, które powinny wzajemnie się komunikować, lepiej się poznać.

Pierwszy numer „Jednym Głosem” został zredagowany w całości przez pracowników Departamentu ds. Zdrowia Psychicznego w Biurze Rzecznika Praw Pacjenta. Oddając głos Rzecznikowi Praw Pacjenta oraz dyrektorowi Departamentu, przedstawiamy Państwu siebie i zakres naszej działalności.

Zdecydowaliśmy się poświęcić też nieco uwagi pilotażowi centrów zdrowia psychicznego. Wszyscy spoglądamy na ten projekt z zaciekawieniem i nadzieją, ale też i z odrobiną niepokoju. Wierzymy jednak, że tak ukształtowana opieka przyniesie pozytywne skutki zarówno dla pacjentów i ich rodzin, jak również podniesie poziom świadomości obywateli i przyczyni się do przeciwdziałania stygmatyzacji osób z zaburzeniami psychicznymi. Przedstawiamy także ustawę o ochronie zdrowia psychicznego w sposób przystępny i obrazowy, gdyż tylko znajomość prawa pozwala na pełne korzystanie z niego, świadome przestrzeganie go i egzekwowanie.

Zapraszamy również na relację ze śniadania prasowego „Media przyjacielem psychiatrii – śniadanie prasowe”, które odbyło się pod koniec czerwca br. w naszym Biurze.

Aby „Jednym Głosem” wypełniało swoją misję, potrzebne jest także Państwa zaangażowanie. Żywimy głęboki szacunek dla świata pacjentów i ich doświadczenia kryzysu od wewnątrz, dla wiedzy i zaangażowania personelu oddziałów psychiatrycznych, dla świata mediów oraz urzędów i instytucji. Chętnych zapraszamy do współpracy. Za wszelkie wskazówki i pomysły, będziemy niezmiernie wdzięczni.

Możecie je Państwo przesyłać na adres: jednymglosem@rpp.gov.pl

Miłej lektury!

Rzecznik Praw Pacjenta w służbie polskiej psychiatrii

Bartłomiej Chmielowiec
Rzecznik Praw Pacjenta

**„Zdrowie psychiczne
jest fundamentalnym
dobrem osobistym
człowieka,
a ochrona praw osób
z zaburzeniami psychicznymi
należy do obowiązków
państwa”**

To cytat z preambuły do ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego. To także motto, które przyświeca mi od końca października 2017 r., gdy zostałem powołany na urząd Rzecznika Praw Pacjenta.

Psychiatria zajmuje szczególne miejsce w kierowanym przeze mnie Biurze. Z myślą o osobach doświadczających kryzysu psychicznego został wyodrębniony Departament ds. Zdrowia Psychicznego. Pracują w nim Rzecznicy Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego.

Psychiatria zajmuje szczególne miejsce w działalności Rzecznika Praw Pacjenta na poziomie centralnym i regionalnym. Moi przedstawiciele biorą czynny udział w pracach Sekcji Ochrony Zdrowia Narodowej Rady Rozwoju przy Prezydencie Rzeczypospolitej Polskiej Zastępcą Rzecznika Praw Pacjenta oraz pracownicy Departamentu ds. Zdrowia Psychicznego aktywnie uczestniczą w posiedzeniach sejmowej Podkomisji Stałej ds. Zdrowia Psychicznego oraz spotkaniach konsultantów w dziedzinie psychiatrii. Sytuacja w polskiej psychiatrii była także przedmiotem dwustronnych rozmów z Ministrem Zdrowia czy przedstawicielami organizacji pacjentów.

W ostatnich miesiącach zwracałem się do Ministra Zdrowia o zwiększenie nakładów finansowych na psychiatrię dorosłych oraz dzieci i młodzieży.

Postulowałem także o zmiany w przepisach regulujących stosowanie przymusu bezpośredniego na takie, które w sposób faktyczny zabezpiecząby interesy pacjenta.

Prezesowi Narodowego Funduszu Zdrowia rekomendowałem zmianę finansowania przepustek udzielanych pacjentom szpitali psychiatrycznych.

Psychiatria zajmuje szczególne miejsce także w bezpośredniej współpracy ze szpitalami. W ostatnich trzech miesiącach miałem okazję osobiście spotkać się z pacjentami, personelem i dyrekcją dziewięciu szpitali psychiatrycznych w województwach kujawsko-pomorskim, lubelskim i mazowieckim. Każde z tych spotkań pokazywało problemy polskiej psychiatrii: niedostateczne finansowanie, braki kadrowe czy infrastrukturę wymagającą działań naprawczych. Ale pokazywało też drugą stronę meda-

lu: zaangażowanie personelu w niesienie pomocy osobom potrzebującym, radość pacjenta wynikającą z poprawy stanu zdrowia, wielką, pozytywną energię, która drzemie w środowisku psychiatrycznym.

Wierzę, że „Jednym Głosem” stanie się przestrzenią dialogu wszystkich tych, którym na sercu leży dobro polskiej psychiatrii. Zapewniam, że jako Rzecznik Praw Pacjenta będę stałym czytelnikiem i współautorem naszego wspólnego biuletynu poświęconego blaskom i cieniom psychiatrii.

Bartłomiej Chmielewicz

Przyjaźni pacjentowi

Departament ds. Zdrowia Psychicznego

W jeden z wtorkowych poranków, gdy miałem przyjemność pracować jako Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego w Klinicznym Oddziale Psychiatrycznym 5. Wojskowego Szpitala Klinicznego z Polikliniką w Krakowie, podszedł do mnie około 40-letni mężczyzna z zapytaniem:

– A skąd się w ogóle wzięła ta nazwa, że pan jest rzecznikiem szpitala psychiatrycznego?

Wyjaśniłem, że w języku greckim jest słowo „psyche” oznaczające „życie, tchnienie, duszę”, od niego wywodzą się takie słowa jak psychiatria, psychologia, psychiatra, a więc i psychiatryczny. Mężczyzna z zaciekawieniem wysłuchał tej opowieści i odrzekł:

– A mi to się inaczej kojarzy. Psychiatrycznego kojarzy mi się z psem. Bo tu na psychiatrii to się spotyka ludzi, którzy są jak psy dla niewidomego – pomagają się poruszać, pomagają omijać przeszkody, pomagają dotrzeć do celu.

Od 1 stycznia 2018 r. kieruję pracami Departamentu ds. Zdrowia Psychicznego w Biurze Rzecznika Praw Pacjenta. Departamentu urzędników bez krawata, bliskich człowiekowi. Każdego dnia, w 16 województwach, 46 pracowników kierowanej przeze mnie komórki przemierza korytarze ponad 130 szpitali psychiatrycznych, by jako Rzecznicy Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego wspierać pacjentów w ochronie ich praw. Rzecznicy są jedynymi w Polsce urzędnikami, którzy spotykają się z pacjentami szpitali psychiatrycznych na co dzień, systematycznie zapewniając wsparcie dla osób doświadczających kryzysu psychicznego i ich bliskich.

Do zadań Rzeczników należy przede wszystkim:

- pomoc w dochodzeniu praw w sprawach związanych z przyjęciem, leczeniem, warunkami pobytu i wypisaniem ze szpitala psychiatrycznego;
- wyjaśnianie lub pomoc w wyjaśnianiu ustnych i pisemnych skarg tych osób;
- współpraca z rodziną, przedstawicielem ustawowym, opiekunem prawnym lub faktycznym tych osób;
- inicjowanie i prowadzenie działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie praw osób korzystających ze świadczeń zdrowotnych udzielanych przez szpital psychiatryczny.

Rzecznicy oraz 6-osobowy zespół Departamentu z centrali Biura w Warszawie podejmuje stałe działania, aby zapewnić właściwą ochronę praw jak najszerszemu gronu pacjentów. Liczę, że w najbliższych tygodniach nasze szeregi powiększą się o nowych pracowników, którzy podejmą obowiązki Rzeczników w województwach: lubelskim, małopolskim, mazowieckim i wielkopolskim.

Zapraszam do śledzenia ogłoszeń dotyczących ofert pracy na stronie internetowej <http://www.rpp.gov.pl/praca/> i dołączenie do naszego grona.

Liczę, że kolejne numery „Jednym Głosem” będą współredagowane przez samych Czytelników, wśród których znajdują się pacjenci, osoby im bliskie, przedstawiciele środowiska medycznego, akademickiego, instytucji i urzędów działających na rzecz osób doświadczających kryzysu psychicznego. Zapraszam do wspólnego tworzenia przestrzeni dialogu i wymiany doświadczeń. Bądźmy dla siebie nawzajem jak te przywołane na początku psy – pomocni w drodze do celu.

– Grzegorz Saj –

Media przyjacielem psychiatrii – śniadanie prasowe

W Biurze Rzecznika Praw Pacjenta, 26 czerwca 2018 r., odbyło się spotkanie, którego celem była rozmowa na temat istotnej roli mediów w psychiatrii. Rzecznik chciał zwrócić uwagę na język, którym posługujemy się mówiąc o psychiatrii, aby społeczeństwo mogło lepiej zrozumieć problemy osób chorych psychicznie. Było to pierwsze z serii spotkań „U Rzecznika na Młynarskiej”.

W śniadaniu udział wzięli: prof. Jacek Wciórka, kierownik Kliniki w Instytucie Psychiatrii i Neurologii, dr Marek Balicki, kierownik Biura ds. pilotażu centrów zdrowia psychicznego przy Ministerstwie Zdrowia, dr Joanna Krzyżanowska-Zbucka – kierownik Oddziału Zapobiegania Nawrotom w Instytucie Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, dr Aleksandra

Olawska-Szymańska – kierownik Oddziału Psychiatrii Dzieci i Młodzieży Świętokrzyskiego Centrum Psychiatrii, dr n. społ. Błażej Kmiecik – Zakład Prawa Medycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, dr n. med. Sławomir Murawiec – członek zarządu i rzecznik prasowy Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, redaktor naczelny kwartalnika „Psychiatria”, Dagmara Dulęba Poluszyńska, Katarzyna Federowicz oraz Krzysztof Rogowski – przedstawiciele Fundacji „eF Kropka”, Rafał Szymański, Amelia Gruszczyńska, Urszula Dziewit – przedstawiciele portalu „Porcelanowe Aniołki”, Mateusz Biernat – asystent zdrowienia, pracownik Biura ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Agnieszka Pochręst-Motyczyńska – Wolters Kluwer, Agata Szczepańska – Dziennik Gazeta Prawna, Edyta Hetmanowska – Medexpress,

Beata Lisowska – Super Express, Michał Dobrołowicz – RMF FM, Maja Markłowska-Dzierżak – Puls Medycyny oraz Bartłomiej Chmielowiec – Rzecznik Praw Pacjenta i Jarosław Fiks – Dyrektor Generalny Biura wraz z pracownikami: Agnieszką Chmielewską – dyrektorem Departamentu Dialogu Społecznego i Komunikacji, Grzegorzem Sajem – dyrektorem Departamentu ds. Zdrowia Psychicznego, Anną Panufnik – naczelnikiem Wydziału Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego, Moniką Wojdygo – specjalistą w Departamencie Dialogu Społecznego i Komunikacji oraz Beatą Matulińską i Mirosławą Kałdowską – Rzecznikami Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego z województw świętokrzyskiego i kujawsko-pomorskiego. Zapraszamy do zapoznania się z fotorelacją z tego wydarzenia.

Moim celem jest, aby siedziba Rzecznika przy ulicy Młynarskiej 46 w Warszawie była miejscem, które łączy i pozwala prowadzić dialog. Dziś chcemy porozmawiać na temat słowa. Słowa,

które jest bardzo ważne w kryzysie psychicznym, bo jest to słowo, które leczy. Chcę podziękować mediom, że niesiecie słowo i przekazujecie istotne informacje o polskiej psychiatrii.

Bartłomiej Chmielowiec
Rzecznik Praw Pacjenta

Dwie 12-latki, Amelia i moja córka spotkały się w oddziale psychiatrycznym. Amelia chciała się w coś zaangażować, poprosiła mnie o pomoc, zbudowaliśmy bloga i portal internetowy. Przestrzeń wirtualna była dla Amelii rodzajem autoterapii i miejsca, gdzie szukała informacji o depresji. Obecnie przez media społecznościowe dostajemy zapytania od rodziców, od młodzieży, gdzie mają szukać pomocy, co mają zrobić, gdy ich dzieci albo koleżanki i koledzy chcą się pociąć. Niezwykle istotne jest to, jakich słów używamy i jak formułujemy informacje.

Amelia Gruszczyńska, Rafał Szymański
Porcelanowe Aniołki

Osoby głuche mają swój język – język migowy. Jakim językiem komunikujemy się, mówiąc o osobach chorych psychicznie? Ten szalenciec ma broń... Język komunikacji jest istotny w aspekcie akceptacji społecznej. Nie jest problemem doświadczenie kryzysu psychicznego, problemem jest izolacja społeczna i nieumiejętność przekazania tego, co dla nas jest istotne. Codziennie rano budzę się, żeby dawać świadectwo, że wyzdrowienie jest możliwe, a pozytywna komunikacja o tym ma pomagać innym.

Mateusz Biernat
Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych
Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

Jako psychiatra dojrzewałem przez wiele lat. I po tylu doświadczeniach muszę przyznać, że niezwykle ważny jest język. To, jak opisujemy doświadczenia ludzkie, decyduje o tym, czy człowiek z tych doświadczeń wyjdzie pokaleczony czy wzmocniony. W psychiatrii są słowa, które działają jak cep. Są to słowa archaiczne, do odłożenia do archiwum, powracają jednak nieustannie w sposób raniący. Słowo bowiem

ma taką moc, że sprawia, iż człowiek się zapada. Niektórzy się zapadają na zawsze. Szukanie słów, które będą mówiły o tych samych zjawiskach w sposób pokazujący rozwiązania i dający nadzieję, jest wielkim wyzwaniem, któremu jednak psychiatria sama nie podoła. To jest nasze wspólne działo – psychiatrii i mediów. Apeluję, abyśmy nie posługiwali się słowami – cepami, ale poszukiwali słów, które wyrażają naszą ludzką wrażliwość.

prof. Jacek Wciórka
Kierownik Kliniki Psychiatrii
Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie

Mam duże doświadczenie polityczne i przez wiele lat z mediami blisko żyłem. Rozumiem więc ograniczenia i mechanizmy, którymi media się kierują. W wielu obszarach media potrafiły narzucić sobie standard poprawności, czego nie obserwujemy jeśli chodzi o zdrowie psychiczne. Okrutne jest wykorzystywanie aktów samobójczych do gry politycznej, co ostatnio w Polsce miało miejsce. W debacie publicznej używamy terminologii psychiatrycznej, żeby kogoś poniżyć. Apeluję o to, żeby stosować

swego rodzaju autocenzurę – niech do dyskredytacji przeciwnika politycznego nie będzie wykorzystywane słownictwo psychiatryczne.

Dr Marek Balicki
Kierownik Biura ds. pilotażu
centrów zdrowia psychicznego
przy Ministerstwie Zdrowia

Język dotyczący psychiatrii, którym się posługujemy to obszar, w którym mamy sporo do nadro-

bienia. Potrzebne jest wzajemne uwrażliwienie się. Jednocześnie musimy pamiętać, że informacja, która ma być przekazana krótko i szybko, narzuca też pewne reguły, szczególnie gdy dochodzi do zamachu czy innej tragedii, my dziennikarze otrzymujemy od policji czy innych służb komunikat: sprawdzamy, czy sprawca leczył się psychiatrycznie.

Agata Szczepańska
Dziennik Gazeta Prawna

Psychiatria środowiskowa

Szansa na poprawę sytuacji pacjentów czy kolejna pusta deklaracja?

Zakożenia Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022 przenoszą znaczny ciężar leczenia zaburzeń psychicznych na psychiatrię środowiskową, która w założeniu ma poprawić sytuację osób z zaburzeniami psychicznymi.

Czy jednak psychiatria środowiskowa to wielka szansa dla pacjentów? Czy rzeczywiście będzie to nowa jakość w leczeniu psychiatrycznym?

Obecnie wiodącym modelem leczenia psychiatrycznego jest, tzw. model „azyłowy”, który w największym skrócie opiera się na izolowa-

niu osób z zaburzeniami zdrowia psychicznego w stacjonarnych szpitalach psychiatrycznych. W modelu tym pacjent, u którego zdiagnozowano problemy natury psychicznej, opuszcza znane mu środowisko społeczne, w którym żyje i do czasu osiągnięcia optymalnego stanu zdrowia jest hospitalizowany w warunkach zamkniętego oddziału psychiatrycznego.

i Proponowany pilotaż centrów zdrowia psychicznego wprowadza do leczenia psychiatrycznego środowiskowy model opieki zdrowotnej, zapewniający osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronną i powszechnie dostępną opiekę zdrowotną

oraz inne formy opieki i pomocy niezbędne do życia w warunkach środowiska rodzinnego i społecznego.

Psychiatria środowiskowa nie jest jednak formą leczenia psychiatrycznego całkowicie likwidującą zamknięte szpitale psychiatryczne. W przypadku psychiatrii środowiskowej, opieka instytucjonalna funkcjonuje w oparciu o lokalne, bardziej kameralne ośrodki świadczenia pomocy medycznej. Przy pomocy takiego rozwiązania, osoba z kryzysem psychicznym ma zapewnioną specjalistyczną opiekę psychiatryczną w warunkach środowiska społecznego, w którym na co dzień funkcjonuje. Więzy rodzinne czy zawodowe nie zostają ograniczone jak w przypadku leczenia azyłowego.

Zgodnie z podejściem socjologicznym, w ramach psychiatrii środowiskowej mamy do czynienia z działaniami obliczonymi na podtrzymanie zdolności pacjentów do pełnienia ról właściwych osobom zdrowym (rola rodzica, pracownika, mieszkańca wsi, osiedla, itp.). Przeciwnie do modelu azyłowego, w którym dotychczasowe role społeczne pacjenta zostają czasowo zastąpione rolą chorego na zaburzenia psychiczne.

 W ramach modelu środowiskowego pacjent otrzymuje pomoc nie tylko od wykwalifikowanego personelu medycznego, ale również od tzw. asystentów zdrowienia.

Samo zagadnienie asystentów zdrowienia w kontekście środowiskowego leczenia psychiatrycznego jest materia na tyle interesującą, iż zasługuje na osobny artykuł.

Wracając jednak do głównego wątku artykułu – jednym z głównych celów przeniesienia opieki psychiatrycznej do środowiska lokalnego w ramach modelu centrów zdrowia psychicznego jest przeciwdziałanie stygmatyzacji osób cierpiących na zaburzenia psychiczne. Przy odpowiedniej koordynacji działań daje to szansę na osiągnięcie lepszych efektów terapeutycznych. Zmniejsza się bowiem ryzyko wystąpienia tzw. hospitalizmu, czyli niemożności ponownego odnalezienia się w środowisku społecznym.

Z nadzieją śledzimy kolejne fazy pilotażowego programu centrów zdrowia psychicznego, licząc na to, że jego realizacja znacząco wpłynie na rozwój polskiej psychiatrii, a pacjentom przyniesie jak najwięcej korzyści.

– Kamil Lewko –

Źródła:

A. Perzanowski, *Środowisko. Wykluczenie i reintegracja społeczna w praktyce psychiatrii środowiskowej* [w:] LUD Polskie Towarzystwo Ludoznawcze i Komitet Nauk Etnologicznych PAN, Warszawa 2017.

J. Wciórka, *Psychiatria środowiskowa: idea, system, metoda, tło* [w:] *Postępy Psychiatrii i Neurologii*, Warszawa 2000
<http://www.zdrowie.abc.com.pl/> dostęp 09.06.2018 r.

Ochrona zdrowia psychicznego

Prawny punkt widzenia

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej daje każdemu obywatelowi prawo do ochrony zdrowia. Jednocześnie nakłada na władze publiczne obowiązek zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W poniższym artykule zaprezentujemy zagadnienia ochrony zdrowia psychicznego, w świetle obowiązujących aktów prawnych.

Czym jest zdrowie psychiczne?

Światowa Organizacja Zdrowia w 1948 r. wprowadziła ogólną definicję zdrowia psychicznego rozumianą jako: pełny dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny człowieka. Definicja ta jest rozumiana niejednoznacznie z uwagi na różnice kulturowe, indywidualne odczucia oraz różnorodne podejścia naukowe. Większość ekspertów zgadza się, że zdrowie psychiczne i zaburzenie psychiczne nie są do siebie przeciwstawne, czyli brak rozpoznanej choroby psychicznej nie musi oznaczać zdrowia psychicznego.

Zdrowie psychiczne można rozumieć jako brak chorób, ale też jako zdolność do rozwoju i samorealizacji. Przejawia się dobrym samopoczuciem, pewnością i wiarą w siebie czy też poczuciem własnej wartości. Kondycja psychiczna wpływa na sposób myślenia, odczuwania i działania. Zdrowie psychiczne pomaga w pełni cieszyć się z życia, pokonywać trudności oraz dokonywać właściwych wyborów. Umożliwia adaptację do norm społecznych i kulturowych.

i **Zdrowie psychiczne to termin wieloznaczny i bardzo szeroki, co sprawia,**

że nie ma uniwersalnej definicji tego pojęcia. Fakt, że u kogoś nie rozpoznano zaburzeń psychicznych nie jest równoznaczny z tym, że jest zdrowy psychicznie.

Czy prawo chroni zdrowie psychiczne?

Zdrowie psychiczne jest fundamentalnym dobrem człowieka, na skutek czego ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi należy do podstawowych obowiązków państwa. Prawo do ochrony zdrowia w Polsce wynika bezpośrednio z art. 68 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz ratyfikowanych przez Polskę norm prawa międzynarodowego.

W Polsce podstawowym aktem prawnym regulującym tę kwestię jest ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego. Jest ona wzorowana na doświadczeniach i normach ustawodawstwa psychiatrycznego niektórych krajów europejskich i Stanów Zjednoczonych. Jej uchwalenie związane było także z ratyfikowaniem przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, jak również Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

§ **Prawo do ochrony zdrowia w Polsce wynika z art. 68 ust 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz ratyfikowanych umów międzynarodowych.**

Podstawowe cele wprowadzenia w życie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego to:

- promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym;
- zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form

- opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
- kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia tolerancji, życzliwości i przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Ustawa ta reguluje obszary dotyczące postępowania leczniczego wobec osób z zaburzeniami psychicznymi (również w stosunku do osoby leczonej bez jej zgody), określa szczegółowe zasady przyjęcia do szpitala psychiatrycznego lub domu pomocy społecznej, wypisywania ze szpitala psychiatrycznego osoby przebywającej tam bez zgody, postępowania przed sądem opiekuńczym w sprawach określonych w ustawie oraz sposób ochrony informacji uzyskanych przez personel. W toku leczenia takiej osoby ustawa ta szczegółowo reguluje także stosowanie przymusu bezpośredniego oraz ochronę praw pacjenta psychiatrycznego.

 Każdy człowiek ma prawo do ochrony i rozwijania zdrowia psychicznego oraz obowiązek działania na rzecz własnego zdrowia psychicznego.

Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego zawiera zespół instrumentów prawnych, których szczegóły zostały określone w rozporządzeniach wykonawczych do ustawy, do których zaliczamy:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022 (Dz.U. z 2017 r. poz. 458);
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim (Dz.U. z 2013 r. poz. 529);
3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 stycznia 2014 r. w sprawie zajęć rehabilitacji społecznej w domach pomocy społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi (Dz.U. z 2014 r. poz. 250);
4. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 stycznia 2006 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu działania Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego (Dz.U. z 2006 r. Nr 16, poz. 126);
5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2014 r. w sprawie zajęć rehabilitacyjnych organizowanych w szpitalach psychiatrycznych (Dz.U. z 2014 r. poz. 522);
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie sposobu stosowania i dokumentowania zastosowania przymusu bezpośredniego oraz dokonywania oceny zasadności jego stosowania (Dz.U. z 2012 r. poz. 740);
7. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie wykazu świadczeń stwarzających podwyższone ryzyko dla pacjenta, których udzielenie wymaga zgody (Dz.U. z 2012 r. poz. 494);
8. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 lipca 2012 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania w sprawach przyjęcia oraz wypisania ze szpitala psychiatrycznego (Dz.U. z 2012 r. poz. 854).

 Opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi jest wykonywana w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej w formie pomocy doraźnej, ambulatoryjnej, dziennej, szpitalnej i środowiskowej oraz w domach pomocy społecznej.

Kogo chroni ustawa o ochronie zdrowia psychicznego?

Bezsprzecznie osoby cierpiące na zaburzenia psychiczne powinny być otoczone szczególną ochroną, opieką i życzliwością. Pojęcie osoby z zaburzeniami psychicznymi jest zdefiniowane ustawowo. Do osób z takimi zaburzeniami zalicza się:

- osobę chorą psychicznie (wykazującą zaburzenia psychotyczne);
- osobę upośledzoną umysłowo;

– osobę wykazującą inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym.

! Kryzys psychiczny może dotknąć każdego bez względu na płeć, rasę, stan społeczny czy aktywność zawodową. Styl życia, a także środowisko naturalne i społeczne, w którym żyjemy, powodują, że nasze zdrowie psychiczne narażone jest na wiele zagrożeń.

Bardzo duży wpływ na nasze zdrowie psychiczne wywierają również uzależnienia np. od alkoholu, substancji psychoaktywnych, pracy, zakupów czy internetu.

Kto zapewnia ochronę zdrowia psychicznego w Polsce?

Według ustawy ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz powołane do tego instytucje. Ustawa zapewnia prawo udziału w działaniach na rzecz ochrony zdrowia psychicznego także stowarzyszeniom i organizacjom społecznym, fundacjom, samorządom zawodowym, kościołom i innym związkom wyznaniowym oraz grupom samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także innym osobom fizycznym i prawnym. W celu ochrony praw pacjentów, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi powołany został Rzecznik Praw Pacjenta. Rzecznik Praw Pacjenta jest centralnym organem administracji rządowej, który wykonuje zadania określone w ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

i Celem działania Rzecznika Praw Pacjenta jest ochrona praw pacjenta. Od 30 października 2017 r. funkcję tę pełni Bartłomiej Chmielowiec.

Jakie są prawa pacjenta w szpitalu psychiatrycznym?

Pacjent szpitala psychiatrycznego, a także jego przedstawiciel ustawowy, opiekun prawny lub faktyczny mają prawo do pomocy w ochronie swoich praw związanych z przyjęciem, leczeniem, warunkami pobytu i wypisaniem ze szpitala. Zadania dotyczące ochrony praw tych osób w szpitalach psychiatrycznych realizują Rzecznicy Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego.

! Jeśli jesteś pacjentem szpitala psychiatrycznego i uważasz, że twoje prawa zostały naruszone możesz zgłosić się do Rzecznika Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego. Rzecznicy są pracownikami Biura Rzecznika Praw Pacjenta i wykonują swoje działania przy pomocy tego Biura.

Zgodnie z ustawą o ochronie zdrowia psychicznego pacjent przebywający w szpitalu psychiatrycznym ma prawo do:

- bezpłatnych świadczeń zdrowotnych udzielanych mu przez publiczne zakłady psychiatrycznej opieki zdrowotnej;
- bezpłatnych leków i artykułów sanitarnych oraz pomieszczenia i wyżywienia, jeżeli przebywa w szpitalu psychiatrycznym będącym publicznym zakładem opieki zdrowotnej;
- leczenia uwzględniającego nie tylko cele zdrowotne, ale także inne interesy oraz jego dobra osobiste i dążenia do poprawy stanu zdrowia w sposób jak najmniej uciążliwy;
- porozumiewania się bez ograniczeń z rodziną i innymi osobami;
- wystąpienia o okresowe przebywanie poza szpitalem bez wypisywania go z zakładu;
- uprzedzenia go o zamiarze zastosowania wobec niego przymusu bezpośredniego (przytrzymanie, przymusowe podanie leków, unieruchomienie, izolacja); dopuszczenie zastosowania tego środka wobec pacjenta musi wynikać z omawianej ustawy;
- uzyskania informacji o zamiarze przeprowadzenia badania psychiatrycznego bez jego

- zgody oraz podania przyczyn takiej decyzji; badanie takie może być przeprowadzone, jeżeli zachowanie pacjenta wskazuje na to, że z powodu zaburzeń psychicznych może zagrażać bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, bądź nie jest zdolny do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych;
- wyrażenia zgody na przyjęcie do szpitala psychiatrycznego, z wyłączeniem sytuacji, gdy przepisy ustawy dopuszczają przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody pacjenta;
 - poinformowania i wyjaśnienia mu przez lekarza przyczyny przyjęcia do szpitala psychiatrycznego w sytuacji, gdy nie wyraził na to zgody oraz uzyskania informacji o przysługujących mu w tej sytuacji prawach;
 - cofnięcia uprzednio wyrażonej zgody na przyjęcie do szpitala psychiatrycznego;
 - niezbędnych czynności leczniczych mających na celu usunięcie przyczyny przyjęcia do szpitala bez jego zgody i zapoznania go z planowanym postępowaniem leczniczym;
 - wypisania ze szpitala psychiatrycznego, jeżeli przebywa w nim bez wyrażenia zgody, jeżeli ustały przyczyny jego przyjęcia i pobytu w szpitalu psychiatrycznym bez takiej zgody;
 - pozostania w szpitalu po ustaniu przyczyn przyjęcia i pobytu w szpitalu bez zgody, za swoją później wyrażoną zgodą, jeżeli w ocenie lekarza, jego dalszy pobyt w tym szpitalu jest celowy;
- złożenia wniosku o nakazanie wypisu ze szpitala przez pacjenta, jego przedstawiciela ustawowego, małżonka, rodzeństwo, krewnych w linii prostej oraz osobę sprawującą faktyczną opiekę nad nim;
 - złożenia wniosku do sądu opiekuńczego o ustanowienie kuratora, jeżeli pacjent w czasie pobytu w szpitalu potrzebuje pomocy w prowadzeniu swoich spraw;
 - ubiegania się o przyjęcie do domu pomocy społecznej ze względu na stan zdrowia wymagający stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymagający leczenia szpitalnego oraz brak możliwości korzystania z opieki innych osób;
 - zachowania w tajemnicy przez osoby wykonujące czynności wynikające z ustawy wszystkiego, co go dotyczy, a o czym powzięły wiadomość wykonując te czynności.

– Mirosława Kałdowska –

Źródła:

P. Gałęcki, K. Bobińska, K. Eichstaedt, *Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego. Komentarz*, Wydanie 2, Wolters Kluwer, Warszawa 2016, <http://www.rpp.gov.pl/>, dostęp czerwiec 2018.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2017 r. poz. 882 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2017 r. poz. 1318 z późn. zm.)

Z głębokim smutkiem informujemy, że 4 lipca 2018 roku zginął nasz Przyjaciel, Kolega i Współpracownik

Ś.P. Bogdan Chudziński

Przez wiele lat pracował jako Rzecznik Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego w Wojewódzkim Szpitalu dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Bolesławcu.

Z oddaniem niósł pomoc osobom doświadczającym kryzysu psychicznego.

Żegnamy Człowieka niezwykle pokornego, skromnego, oddanego służbie.

Spoczywaj w pokoju!

Łączy nas Pacjent

Infolinia Rzecznika Praw Pacjenta i organizacji pacjentów

W ramach projektu „Łączy nas pacjent” specjaliści z różnych dziedzin, zrzeszeni w największych w Polsce organizacjach pacjentów wraz z ekspertami Rzecznika udzielają telefonicznych porad, informacji oraz wsparcia dotyczącego określonych chorób. Akcja trwa od 6 marca a dyżury organizacji pozarządowych odbywają się na infolinii Rzecznika Praw Pacjenta.

Projekt „Łączy nas pacjent” to nowa i bardzo potrzebna inicjatywa. Naszym kluczowym zadaniem jest wsparcie pacjentów w walce z ich problemami zdrowotnymi, w tym pomoc we właściwej realizacji ich praw. Razem z organizacjami pacjentów będziemy mogli działać skuteczniej – powiedział Bartłomiej Chmielowiec, Rzecznik Praw Pacjenta. Eksperci będą wspólnie przekazywać informacje zarówno od strony praktycznej jak i właściwej realizacji praw pacjenta – dodał.

Zaproszenie Rzecznika Praw Pacjenta do udziału w projekcie przyjęli: Fundacja Urszuli Jaworskiej,

Polska Koalicja Pacjentów Onkologicznych, Fundacja OnkoCafe – Razem Lepiej, Unia Stowarzyszeń Chorych na Łuszczycę i ŁZS, Stowarzyszenie na rzecz osób z niedoborem alfa-1 antytrypsyny w Polsce, Polskie Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci Chorych na Padaczkę, Stowarzyszenie Osób z NTM „UroConti”, Fundacja Małgosi Braunek BĄDŹ, Fundacja STOMAlife, Stowarzyszenie Pomocy Psychologicznej Syntonia, Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego.

Najbliższe dyżury przedstawicieli organizacji pacjentów są sukcesywnie publikowane na stronie internetowej Rzecznika Praw Pacjenta oraz w mediach społecznościowych: <http://www.rpp.gov.pl/porady-ekspertow-ngo>

W celu uzyskania szczegółowych informacji zapraszamy do kontaktu z bezpłatną ogólnopolską infolinią Rzecznika Praw Pacjenta pod numerem 800-190-590, czynną w dni powszednie w godz. 8:00-20:00.

Zadzwoń do nas!

Porozmawiaj z przedstawicielem organizacji pacjentów o zagadnieniach związanych z:

Łączy nas
PACJENT

bezpłatna ogólnopolska infolinia

800 190 590

- zakażeniami HCV;
- psychoonkologią;
- procesem diagnostyki i leczenia onkologicznego;
- terapią dzieci chorych na padaczkę;
- problemami z łuszczycą;
- niedoborem antytrypsyny (alfa-1);
- medycyną integralną i terapiami komplementarnymi;
- stomią;
- oddawaniem szpiku i przeszczepianiem komórek macierzystych;
- problemami nietrzymania moczu;
- depresją, zaburzeniami pamięci i demencją (choroba Alzheimera, zespoły otępienne);
- i innymi chorobami

Wydarta strona, symbolizuje brak w niniejszym numerze niezbędnego elementu Jednego Głosu

Tym elementem jest Państwa głos!

Głos pacjentów i ich rodzin,
głos pracowników szpitali psychiatrycznych,
środków naukowych
i wszystkich zainteresowanych
rozwojem psychiatrii w Polsce

Piszcie do nas o tym, co chcielibyście przeczytać
Piszcie też to, co chcielibyście sami przekazać innym

Utworzyliśmy dla Państwa adres e-mail:
jednymglosem@rpp.gov.pl

A gdy zabraknie Państwu tematów na artykuły,
pochwalcie się swą twórczością artystyczną

**Bez Państwa głosu, nasz Głos,
nie będzie prawdziwym Jednym Głosem**

Pacjencie, czy znasz swoje prawa?

Rzecznik Praw Pacjenta

Pamiętaj, jako pacjent masz prawo do:

- Świadczeń zdrowotnych
- Informacji o swoim stanie zdrowia
- Tajemnicy informacji z Tobą związanych
- Wyrażenia zgody lub odmowy na udzielenie świadczeń zdrowotnych
- Poszanowania intymności i godności
- Dostępu do dokumentacji medycznej
- Zgłoszenia sprzeciwu wobec opinii albo orzeczenia lekarza
- Zgłaszania działań niepożądanych produktów leczniczych
- Poszanowania intymności i godności
- Poszanowania życia prywatnego i rodzinnego
- Opieki duszpasterskiej
- Przechowywania rzeczy wartościowych w depozycie

Jeśli Twoje prawa zostały naruszone zadzwoń:

**Bezpłatna infolinia:
800-190-590**

Rzecznik Praw Pacjenta
ul. Młynarska 46
01-171 Warszawa
kancelaria@rpp.gov.pl; www.rpp.gov.pl

Rzecznik Praw Pacjenta

W przypadku pytań, wątpliwości lub sytuacji naruszenia praw pacjenta
skontaktuj się z Biurem Rzecznika Praw Pacjenta

ul. Młynarska 46
01-171 Warszawa

Ogólnopolska bezpłatna infolinia
Rzecznika Praw Pacjenta
800 190 590
czynna pn. – pt. w godz. 8:00-20:00

www.rpp.gov.pl
e-mail: kancelaria@rpp.gov.pl

*„Pacjencie
- nie jesteście sami!”*
Rzecznik Praw Pacjenta

RZECZNIK PRAW PACJENTA